

Mi teszi a ráckevei (soroksári) Duna-ágot oly vonzóvá csaknem másfél százézer ember számára? Egyfelől az, hogy a ma embere a felgyorsult élettempó mellett rádöbben a régi igazságra: csak a természet csendje, víze, varázsa adhat igazi pihenést, felüdülést, teljes kikapcsolódást. Másfelől pedig a ráckevei Duna-ág csaknem mozdulatlan nagy vízfelülete, vadregényes partjai maradéktalanul megfelelnek az igényeknek. A főváros szomszédságában felbecsülhetetlen értéket jelent a természeti és műkincsekben gazdag Csepel-sziget s a szigetet keletről határoló Duna-szakasz, amelyet egyre főbben Budapest tavának neveznek.

A Duna-szakasz hossza 58,3 km, szélessége 90—200 méter között váltakozik, és 14 darab 1 hektárnál nagyobb területű sziget található benne. A víz — mélysége 2—8 méter — gyorsan felmelegszik, nincsenek veszélyes sodrásai. Az üdülésre alkalmas part hosszúsága a szigetek területével együtt mintegy 150 kilométer. A partot nádas szegélyezi — a horgászok nagy öröme.

Miért ideális terület?

A part magassága átlagosan 1—2 méter, s mivel a vízszintet zsilipek szabályozzák, a függőleges vízmozgás nem haladja meg a 30—40 centimétert, s nem érzni a Nagy-Duna áradásainak hatását sem. A víz kiváló lehetőséget kínál az evezősöknek, motorcsónakázóknak is. Teljesen jogos a megállapítás: *ilyen előnyös adottságú, könnyen-gyorsan megközelíthető, horgászatra és más vízi sportokra alkalmas terület kevés van Magyarországon.* Ideális a tájegység klímája is, hiszen az évi napfényes órák száma 2100—2300 óra, vagyis több, mint a Balatonnál vagy éppen a Velencei-tónál.

Amikor a honfoglaló magyarok megjelentek ezen a tájon, még tiszta vizet találtak, jó gázlókkel. A kitűnő fűvű, buja növényzetű szigetet Árpád vezér főlovászána, *Sepelnek* adományozta, innen a sziget mai neve.

A múlt században a Duna két ágának — a budafokinak és a soroksárinak — egyike sem volt főág, sehol nem épültek folyam-szabályozási művek. 1838 márciusában azonban az alacsony

Fővárosunk tava

Százötvenezer ember pihenője

vízállásnál hirtelen megindult jég Budafoknál összetorlódott, pár óra alatt felduzzasztotta a Dunát, és az óriási árvíz *katasztrófát okozott Budapesten.* Az árvíz után különböző szabályozási terveket dolgoztak ki, ám az elgondolásokból nem valósult meg semmi. 1873-ban határozták csak el: *a főág a budafoki, s a soroksári ágot a mostani Gubacsi-híd helyén földtöltéssel zárják le.* A soroksári ág „élő vízzel” való fel-frissítésére egy 80—120 m³/másodperc vízmennyiség levezetésére alkalmas, háromnyílású zsilipet építettek. Ennek ellenére a következő években a soroksári ág annyira eliszaposodott, elhínárosodott, hogy 10—15 kilométeres szakaszán lehetetlenné vált a hajózás, a *szűnyogok* milliárdjainak eltüntetése pedig egészségügyi okok miatt szükségessé vált. 1910-ig elkészült a terv: a Duna-ágból *mesterséges vízmedencét* építenek, alsó és felső torkolati hajózsilippel és vízi erőművel kombinált duzzasztóművekkel zárják le a medret. 1913-ra, a háborús előkészületek miatt, csak a felső, a Kvassay-zsilip készült el. Az 1000 tonnás uszályok átzsilipelését itt 15 perc alatt végzik. Később, 1926 és 1929 között megépült a tassi hajózsilip, és elkészült a vízierőmű-telep is.

A második világháború idején a Kvassay-zsilip nagy bombakárokat szenvedett. Közvetlenül a felszabadulás után a csepeli dolgozók beadvánnyal fordultak a kormányhoz: kérték, hogy nyilvánítsák *horgászvíznek* a Duna-ágot, és adjanak módot arra, hogy a munkáskerületek dolgozói minél nagyobb számban kaphassanak hétvégi telkeket, konyhakerteket.

Duna-ági krónika

Íme röviden az ezután következő időszak „történelme”:

1947-ben megkezdték a Kvassay-zsilip helyreállítását.

1948 és 50 között elkészült a Duna—Tisza-csatorna első, 22,5 kilométeres szakasza, igaz, csak

fél szélességben. Ez a csatorna igen fontos — egyrészt levezeti a belvizeket, másrészt nagy szerephez jut az öntözésben. Pénzügyi fedezet hiányában azonban nem lehetett folytatni az építést.

1952-ben az Országos Vízügyi Hivatal megalakította a Vizgazdálkodási Tudományos Kutató Intézetet (VITUKI), és ennek telepét a Kvassay-zsilipnél jelölték ki.

1955-ben dr. Ivicsics Ferenc, a VITUKI tudományos kutatója elkészítette a Duna-ág hordaléklérakódásának vizsgálatát. Eszerint a Duna-ágban évenként 25—90 000 köbméter hordalék rakódik le, s a kotrást folyamatosan kell végezni, mert különben a hajózóút teljesen eliszaposodik. A megállapítás ma is érvényes.

1956-ban, a jeges árvíz idején, a dunaföldvári jégborlasz következtében keletkezett hatalmas árvízszintet nem bírta a Duna bal parti árvédelmi töltését összekötő, úgynevezett *„tassi árvédelmi vasbeton talp”.* Az erős alámosások miatt megdőlt a tassi vízi erőmű vasbeton szerkezete, és tönkrement a vízkieresztő zsilip is.

1959-ben a VITUKI részletes vizsgálatot tartott a vízszennyeződésről, s felderítette, melyek azok a kapitalista időkből ránk maradt ipari szennyező üzemek, amelyek — derítők hiányában — a Duna-ág vizét szennyezik. A vizsgálat alapján a Közép-dunavölgyi Vízügyi Igazgatóság vízminőségi felügyelete aktív munkába kezdett a víz tisztaságáért.

1967-ben befejeződött a tassi árvédelmi töltések helyreállítása. A hasznavehetetlen erőmű-épület tömbjét robbantással elbontották, és helyét földvissztöltéssel megszüntették.

1968-ban a magyar kajak-kenu sportolók nagy öröme áadták a *dunavarsányi edzőtábor*. Kiváló edzési lehetőséget biztosítanak, s az évenkénti nemzetközi versenyek alkalmával a Ráckevei-Dunán 14 nemzet legjobbjai mérik össze erejüket.

1969-ben a Közép-dunavölgyi Vízügyi Igazgatóság megindította az iszapkotrási munkákat. 1971

végéig félmillió köbméter iszap kotrásával javították a hajózási viszonyokat, s egyúttal a vízminőséget is.

1970-ben a tájegység hasznosítására, az itt élők és az üdülők érdekeinek összehangolására, a terület fejlesztési terveinek támogatására, megalakult a *Ráckevei (Soroksári)—Duna Intéző Bizottsága.* Az intéző bizottság célja az, hogy az eddigi spontán fejlődés helyett minden területen *részletes rendezési terveket dolgozzanak ki,* s ezek alapján fejlesszék a településeket és az üdülőterületeket. Az intéző bizottság szorosan együttműködik a Hazafias Népfrent helyi szervezeteivel, és mindenütt igyekszik bevonni a lakosságot a táj építési, szépítési munkáiba.

A fejlesztés feladatai

Az intéző bizottság véleménye szerint a Duna-ág fejlesztésénél az elkövetkezőkben figyelemmel kell lenni arra, hogy a parti területektől eltávolodva alig akad megfelelő kirándulóhely. Ezért a fejlesztési programnak *a parti területek igénybevételével, a vízi sport és a horgászati lehetőségek biztosításával kell főként számolnia.* Ugyanakkor gondot kell fordítani a délegyházi kristálytiszta vízű kavicsánytavakra is, a ráckevei műemlékekre (a Savoyai-kastélyra, a görögkeleti serb templomra, a szerb kereskedőházra), valamint a Dömsöd határában levő kiskunsági pusztára.

A számítások szerint csaknem 150 000 ember pihenése, üdülése biztosítható az év 5—6 hónapján keresztül. Ezenkívül az idegenforgalmi érdekességek, a pusztasajátosságai (gondolunk itt a dömsöd—apajpuszta pásztor- és lovasnapokra), több tízezer külföldi turistát is vonzanak.

A tömeges érdeklődés meghatározza a *legfontosabb közvetlen teendőket is.* Melyek ezek? Elsősorban a vízmeder véglegésítése és a partvédelem; a vízszennyezetté csökkentése, majd megszüntetése; a természetvédelem fokozása; az üdülési célra igénybe vehető területek kijelölése, a birtokrendezések; az építkezési elképzelések és a táj esztétikai képének „összehangolása”; az el látás javítása érdekében a megfelelő kereskedelmi hálózat kialakítása, s a szolgáltatások fejlesztése valamennyi területen; a közlekedés helyzetének felmérése, a tömegközlekedési eszközök korszerűsítése és bővítése.

Ezeknek a feladatoknak a megvalósítására készült el 1970-ben a Ráckevei-Duna *regionális fejlesztési programja.* A Városépítési Tudományos és Tervező Intézet munkatársai, akik a tervet elkészítették, megvizsgálták, mi a hétvégi csúcs „Budapest tavánál”. Idézzük az érdekes statisztikát:

A jelenleg telkekkel rendelkezők száma	65 000 fő
A horgászszállásokon, vállalati üdülőkben lakók száma	30 000 fő
Fürdőzők, kempingezők	25 000 fő

Vagyis a felmérés szerint 120 000-en találnak pihenést a Duna-ágnál a hétvégeken. Hozzá kell tenni, hogy a fejlesztési program elkészülte óta még több tízezer emberrel szaporodott a Duna-ág rajongóinak száma.

A regionális fejlesztési program teljes részletességben tárgyalja az üdülőterületek és az ipar, a mezőgazdaság, valamint az üdülőterületek és a községek egymásra hatásának kérdéseit. A program adatainak felhasználásával a ráckevei járás felterjesztést készített a Pest megyei Tanács Végrehajtó Bizottságához. A tanács elhatározta: regionális fejlesztési terv figyelembevételével el kell készíteni minden községi és üdülési terület *részletes rendezési tervét.* Figyelembe vette a tanács azt is, hogy az utóbbi időben egyre tömegesebb — már-már kielégíthetetlen — igények jelentkeztek *parti üdülőterület birtoklására.* Ezért célul tűzte ki a *parcellázás* ütemének meggyorsítását, azt, hogy a községi tanácsok az üdülőterületeket mielőbb áthadhassák az igénylőknek az OTP útján. Számos községben már megkezdődött a hétvégi telkek értékesítése.

Egyébként még az idén a kormány elé kerül a *Ráckevei Duna-ág komplex hasznosítási terve,* amely a tájegység harmonikus fejlesztését tűzi ki célul.

E komplex program megvalósításának megkezdéséig sem születel azonban a munka. Komoly fejlődést regisztrálhat a tájegység „fővárosa”, Ráckeve is. Csúpan az elmúlt időszakban Budapestnek is díszére való üzletház épült, egy csodálatosan szép, több száz esztendő házban megkezdte működését a Fekete Pótló étterem, a Savoyai-kastélyban múzeumot rendeztek be, megnyílt a Pest megyei Idegenforgalmi Hivatal ráckevei kirendeltsége. Munkáját nagyban segíti, hogy a ráckevei strandfürdő területén tavasszal *faházbemutató-telep* nyílt, ahol a házakat nemcsak kívülről mutatják be, hanem szálalást is biztosítanak bennük. A Hazafias Népfrent és a Ráckevei Duna Intéző Bizottságának közös szervezésében *partszépítési munkaversenyt* rendeztek, s ennek eredményeképpen a part menti üdülőkben és a sétányokon egyre több a fa és a virág.

A „nagy álom” — és haszna

A tájegység fejlődése szempontjából kimagasló jelentőségű a *Duna—Tisza-csatorna építésének befejezése.* A „nagy álom” terveiről első ízben 1906 júniusában tárgyaltak a Kereskedelemügyi Minisztériumban. Ekkor mondta *Nagy Dezső* megyetemi tanár:

„Igen tisztelt értekezlet! Egy küzdelmet láttam itt újra felkelteni, mely küzdelem a forgalmi eszközök fejlődéstörténetében mindig ismételve felmerült; bátor vagyok utalni csak arra, hogy ott volt a tengeri hajózásnál a gőzösök és víztorlások közötti harc, és mégis, ma élnek mind a ketten, fejlődnek a nagy gőzös leviatánok, és nem elégszünk meg a háromarbovos vitorlásokkal, hanem már ötbárcosok is vannak. Az ilyen vitát a zöld asztalnál eldönteni nem lehet, és én arra a meggyőződésre jutottam, hogy a vízi utak a legkifejlettebb vasúti hálózatba is beleillenek, sőt beleilleszkednek, mert ezek önmaguknak megteremtik a forgalmukat anélkül, hogy rivalisai volnának a vasútnak...”

Az Országos Vízügyi Hivatal döntése szerint *folytatni kell az eddig elkészült csatorna építést, és a munkálatokat 1985-ig be kell fejezni.* A jelenlegi fél szélesség helyett teljes szélességben „kiemelik” a medret, zsilipeket építenek. Az így keletkező hajózható csatorna a *Rajna—Majna-csatornával együtt* a vízi közlekedési hálózat egyik legfontosabb útjává válik.

Ugyancsak segíti a Duna-ág komplex hasznosítását az a tény, hogy a főváros vízellátása a százfördülőre — az új kutatások szerint — csak a *Csepel-szigeti kavicsteraszkőről* biztosítható. Már most vigyázni kell arra, hogy ez az értékes, ivóvizet adó terület ne szennyeződjön el, s ezért a környező községeket csatornahálózattal, derítőtelepekkel kell ellátni.

Ha felütnék az 1955-ben kiadott Magyarországi Ütikönyvet, ezt olvashatjuk a Duna-ágról: „Az új hídon roboognak a szigetre. Egy pillanatra feltűnik a nagy Kvassay-zsilip, mely a Soroksári-Duna vizét elzárja. Itt zsilipelik át a hajókat a mélyebben fekvő fattyú ágba.”

Mi azt szeretnénk, ha fejlesztési programunk alapján 1975-re megszűnne a Duna-ág „fattyúsorsa”. Azért, hogy a Ráckevei (Soroksári)—Duna egész partvidékén minden ember kulturáltan élvezhessen e nagyszerű természeti adottságokkal rendelkező táj szépségeit.

KOVÁCS J. GYULA,
a Ráckevei (Soroksári)—Duna Intéző Bizottságának titkára